

steklina

CEPLJENJE OSNOVNE INFORMACIJE

1. Kaj je steklina?

STEKLINA je resna bolezen, ki jo povzroča virus. Pri človeku je skoraj vedno smrtna. Ljudje lahko dobijo steklino po ugrizu okužene živali. Divje živali, posebej netopirji, so najpogostejši vir stekline pri človeku v razvitem svetu. Tudi psi, mačke, lisice in drugi sesalci lahko prenašajo bolezen. Takoj po ugrizu ni nikakršnih znakov ali simptomov bolezni. Po več tednih ali celo mesecih po ugrizu pa se lahko pojavijo bolečina, utrujenost, zvišana telesna temperatura in razdražljivost. Temu sledijo krči, halucinacije, paralize.

Po letu 1950 v Sloveniji ni bilo stekline pri ljudeh. Zadnji primer stekline pri živalih je bil ugotovljen leta 2013. Slovenija se je v letu 2016 proglasila za državo, prosto stekline. Pred tem je bilo letno proti tej bolezni po ugrizu živali cepljenih 600 do 800 oseb, zadnja leta pa manj kot 100 na leto.

Steklina je pogosta v nekaterih delih sveta in po ocenah povzroči 59.000 smrti letno, največkrat zaradi ugrizov necepljenih psov. Države z visokim in srednjim tveganjem za steklino so države vzhodne Evrope in Balkana, Azije, Afrike ter srednje in južne Amerike.

2. Cepivo proti steklini

Cepivo proti steklini je namenjeno osebam z visokim tveganjem za steklino, da jih zaščiti v primeru izpostavljenosti. Bolezen lahko prepreči tudi, če ga damo po izpostavitvi. Cepivo proti steklini je narejeno iz inaktiviranih virusov stekline (mrtvo cepivo) in ne more povzročiti stekline.

3. Kdo mora biti cepljen in kdaj?

Cepljenje pred izpostavljenostjo (preventivno cepljenje)

- je obvezno za dijake in študente, ki se pri praktičnem pouku lahko okužijo z virusom stekline;
- opravi se tudi pri osebah, ki so pri opravljanju dela na podlagi izjave o varnosti z oceno tveganja delovnega mesta izpostavljene okužbi z virusom stekline (delo v laboratoriju, veterinarji/veterinarski tehniki, osebe, ki izvajajo obdukcije ali zbirajo vzorce živali, sumljive na steklino, oskrbniki živali, trgovci z živalmi, jamarji, lovci v primeru lova na območjih, kjer se pojavlja steklina);
- priporočamo osebam, ki se ukvarjajo z raziskovanjem netopirjev;
- priporočamo potnikom, ki potujejo na območja visokega in srednjega tveganja in bodo imeli na potovanju verjetne stike z domačimi ali divjimi živalmi (predvsem s potepuški psi in netopirji) ter bodo imeli zaradi načina potovanja manjše možnosti za hitro zaščito s cepljenjem po izpostavljenosti.

Preventivno cepljenje proti steklini se praviloma opravi s tremi odmerki cepiva. Osebe, ki so sicer zdrave, in pri katerih pričakujemo izpostavljenost krajši čas (npr. potniki...) lahko za osnovno zaščito prejmejo dva odmerka cepiva. Cepljenje z dvema odmerkoma je veljavno eno leto.

Pri osebah, ki so izpostavljene tveganju za steklino, se po osnovnem cepljenju obdobjno, odvisno od stopnje izpostavljenosti, kontrolira raven protiteles oz. zaščite. Po potrebi prejmejo poživitevni odmerki.

Cepljenje po izpostavljenosti

Po ugrizu živali ali drugačni izpostavljenosti steklini je nujno očistiti rano in obiskati zdravnika, da bo rano dokončno oskrbel.

Če bo ocenil, da je potrebno, bo zdravnik poškodovanca napotil v antirabično ambulanto pristojne območne enote NIJZ.

V antirabični ambulanti se oceni, kakšno tveganje za prenos stekline obstaja (glede na državo, kjer je prišlo do ugriza, katera žival in na kakšen način je povzročila poškodbo, glede na vrsto rane ter zdravstveno stanje poškodovanca). Zdravnik v antirabični ambulanti predlaga, koliko odmerkov cepiva je potrebnih in ali je potrebna tudi zaščita z imunoglobulini proti steklini.

4. Povejte zdravniku, če ...

- ste imeli kdaj resno alergično reakcijo po predhodnem odmerku cepiva proti steklini ali na katerokoli sestavino cepiva ali če imate hude alergije;
- imate oslabiljen imunski sistem zaradi bolezni, zdravljenja (npr. s steroidi), raka ali zdravljenja raka z obsevanjem ali zdravili.

Blaga bolezen (npr. prehlad) ni ovira za cepljenje. Pri zmerni ali resni akutni bolezni je preventivno cepljenje bolje odložiti do okrevanja. **Po izpostavitvi virusu stekline je cepljenje potrebno čimprej, ne glede na kakršnekoli morebitne bolezni.**

5. Kakšna so tveganja pri cepljenju proti steklini?

Kot vsa zdravila ima lahko tudi cepivo proti steklini neželene učinke. Tveganje, da bi cepivo povzročilo resne težave po cepljenju, je zelo majhno.

Blage težave:

- bolečina, rdečina, oteklina ali srbenje na mestu cepljenja,
- glavobol, slabost, bolečine v trebuhu, mišične bolečine, omedlevica.

Zmerne težave:

- bolečine v sklepih, zvišana telesna temperatura.

Resne težave:

- urtikarija, izjemoma anafilaktična reakcija.

6. Kaj storiti ob resni reakciji?

Resna alergijska reakcija se običajno pojavi v nekaj minutah do ene ure po cepljenju. Znaki lahko vključujejo težko dihanje, piskanje ali hropenje, oslabelost, hitro bitje srca, omedlevico, bledico ali otekanje žrela. Pacient mora takoj k zdravniku, ki bo ustrezno ukrepal in nato prijavil neželeni učinek po cepljenju.

7. Odškodninska odgovornost za škodo, ki nastane osebi zaradi obveznega cepljenja

Izjemno redko nastopi resen neželen učinek po cepljenju. Oseba, ki ji je z obveznim cepljenjem nastala škoda na zdravju, ki se kaže v resnem in trajnem zmanjšanju življenjskih funkcij, ima pravico do odškodnine, ki se plača iz sredstev državnega proračuna (po Zakonu o nalezljivih boleznih). Več informacij dobite na Ministrstvu za zdravje.

8. Kje lahko dobim več informacij?

Vprašajte zdravnika v antirabični ali potniški ambulanti, ki vam bo omogočil vpogled v navodilo za uporabo cepiva in predlagal še druge vire informacij. Obiščite tudi spletno stran Nacionalnega inštituta za javno zdravje: www.nijz.si/cepljenje.